

(Независне новине, 20.10.2009)

Просто је неvjероватно с којом упорношћу и жестином сарајевски политички круг кидише према Републици Српској и њеним надлежностима.

Егоистична визура Сарајева заснована на етатизму и унитаризму у Бутмиру је само потврђена. Понављају се већ давно утабани клишеи. По њима Устав се мора мијењати јер блокира функционалност и ефикасност државе. Деблокаду треба тражити у укидању ентитетског гласања, промјени статуса Вијећа народа, Предсједништва БиХ, стварањем јаке владе и још много тога.

Од Републике Српске захтијева се компромис по испостављеним захтјевима. Каква ли парадокса, компромис којим се тражи уступак само од једне стране, и то на њену штету је негација компромиса. Свако прихватање захтјева било би аутодеструкција и самоукидање ингеренција које су јој загарантоване Уставом Босне и Херцеговине. Уз то, веома је спорно становиште да би се концентрацијом овлаштења у централним институцијама створила ефикасна и функционална држава. Штавише, чини нам се да фасцинираност државом није само опсесија, већ је то постала и идеологија добро укомпонована у медијски простор, увелико прихваћена не само у политичким већ и у интелектуалним круговима.

По европским стандардима, модерна држава треба да буде ефикасна, праведна и транспарентна. Али под ефикасном и функционалном државом не подразумијева се искључиво унитарна држава. Тенденције су управо супротне. Еволуција државе иде у правцу децентрализације и тзв. праведне аутономије.

Децентрализација подразумијева препуштање великог дијела државних овлаштења федералним јединицама (покрајинама, кантонима, ентитетима и др), регијама и локалним самоуправама.

Већина овлаштења преноси се управо по принципу тзв. праведне аутономије (принцип прихваћен од стране ЕУ посебним протоколом који је придодат Амстердамском уговору 1997. године).

Према овом принципу, надлежност за обављање одређених послова треба да буде онај ниво заједнице који их је у стању боље обављати од других.

По изворном Дејтонском споразуму (Анекс 4), Босна и Херцеговина је била федерална држава са значајним дијелом конфедералних елемената. Ако се имају у виду пренесене надлежности, углавном путем законских прописа, као што су одбрана, финансије, већи дио полицијских послова, значајан дио судских надлежности, велики дио надлежности из области јавне управе и низ других, Босна и Херцеговина се може квалификовати као федерална држава. Истина, већи дио ових надлежности прихваћен је под притиском или наметањем од стране високих представника под сумњивим правним околностима, што свакако захтијева њихово преиспитивање.

Федерални модел је једини могућ за Босну и Херцеговину јер је погодан за друштва која су подијељена религиозним, националним, културолошким и другим разликама.

Федерализам задовољава спремност да се народи уједине око неких заједничких циљева и да истовремено задрже своју аутономију са државним обиљежјима у областима самосталне надлежности. Поред тога, овај модел осигурава веће учешће грађана у власти, лакшу и ефикаснију контролу власти, што у суштини чини демократскију структуру од организације власти у унитарној држави.

Погрешна је теза да Босна и Херцеговина треба више државе, њој требају боља владавина и боља управљачка структура, а за то је потребна политичка воља. Држава не смије постати полигон нереалних амбиција и ирационалне жеље управљања другима. Државна структура не може бити "увозни артикал" и резултат промишљања "високоумних" и арогантних страних апартчека који се упорни и досадни у доказивању своје недосљедности, јер октроисане вриједности нису више могуће.

Промјене Устава морају бити израз воље народа, у противном оне дјелују деструктивно и уназађују друштвену заједницу. Стога, било какво наметање рјешења које је неприхватљиво за Републику Српску захтијева да се пропита пулс грађана. Идентификациона синтагма "узми или остави" је давна прошлост, која није ништа добро донијела, само је учврстила засаде, неповјерења и антагонизме.

Започети бутмирски процес указује да су политички циљеви главни угао гледања преговарача ЕУ, а посебно преговарача САД, и да се наговјештај уставних промјена углавном поклапа с интересима бошњачких политичара, што ствара сумње и неповјерење у Републици Српској. Позивање на разговоре политичких лидера из Босне и Херцеговине (а само политички подобних из Републике Српске) представља у једну руку драстично негирање ентитетских структура власти, што наговјештава да ће њихова позиција у заједничким институцијама бити главни предмет разматрања, односно да се систем "отимања" надлежности ентитета наставља. И овог пута сувише су провидне изјаве представника међународне заједнице да су промјене Устава у интересу свих грађана.

За њих ће бити успјешна ревизија Устава само ако се Република Српска одрекне својих права и дио надлежности препусти државним институцијама. Гледајући с тог становишта, представнике политичких странака из Федерације БиХ није ни требало позивати јер за њих раде странци. Они су својим медијским обманама и лобирањем очито успјели увјерити своје заштитнике у неминовност уставних промјена.

Притом, наравно, нису указали на чињеницу да су својм произвољним темачењем Устава небројено пута у парламенту БиХ, и другим институцијама, правним насиљем у дневни ред уврштавали законе који излазе из оквира надлежности институција Босне и Херцеговине, и тиме изнуђивали кориштење ентитетског вета од стране представника Републике Српске, што су замјеном теза користили за компромитовање уставних одредаба о ентитетском гласању.

И поред свега, што се простор Федерације БиХ означава као нестабилнији дио БиХ и што представља посебно комплексан и лимитирајући фактор који генерише низ противрјечности у функционисању тог ентитета, нико, посебно из међународне заједнице не предлаже промјену Устава Федерације, иако у знатној мјери нарушава ефикасност функционисања државе, ваљда што овај ентитет тежи самоукидању. Република Српска не жели блокирати европске интеграције, али зарад тога неће се одрећи својих виталних интереса и прихватити промјене Устава које би ишле на њену штету. Народ Републике Српске се снажно идентификовао са својом републиком - не

Фасцинираност државом

Пише: Петар Кунџ
среда, 21 октобар 2009 11:24

само да према њој гаји осјећај лојалности, већ је доживљава као своју ужу домовину и ни под коју цијену неће прихватити њену даљу разградњу.

(Аутор је правни стручњак, универзитетски професор из Бањалуке)